

بسم الله الرحمن الرحيم

شیخ صفی الدین اردبیلی

یحییٰ عسگری

سرشناسه	عسگری نمین، یحیی، ۱۳۲۹
عنوان و نام پدیدآور	شیخ صفی الدین اردبیلی/یحیی عسگری نمین.
مشخصات نشر	اردبیل: شیخ صفی الدین، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۳۷ ص.: مصور
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۵۶۰۰-۳۳۹:
وضعیت فهرست نویسی: فیا	
پایان	کتابنامه: ص. ۱۳۵-۱۳۷.
موضوع	صفی الدین اردبیلی، اسحاق بن جبرئیل، ۶۵۰-۷۳۵.
موضوع	عارفان - ایران
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ ۷۴۷/۴ ص BP۲۷۹
رده بندی دیسی	۲۹۷/۸۹۲۴:
شماره کتابشناسی ملی	۴۲۱۰۰۱۷:

انتشارات شیخ صفی الدین

۰۹۱۴۱۵۲۸۲۳۱ - ۰۰۴۵۳۳۲۳۸۴۲۱

نام کتاب	شیخ صفی الدین اردبیلی
نویسنده	یحیی عسگری
حروفچینی	شیخ صفی الدین
طراحی روی جلد	سید حمزه سیدی
تیراژ	۵۰۰۰ جلد
نوبت چاپ	اول
چاپ و صحافی	چاپخانه نگین
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۵۶۰۰-۳۳-۹:

فهرست نویسی

۶	 مقدمه
۹	 ایران قبل از پیدایش صفوی
۱۱	 نفوذ خانقاه در حفظ کشور
۱۲	 اوضاع ایران بعد از تیموریان
۱۳	 در ذکر نسب شیخ
۱۳	 فیروز شاه زرین کلاه
۱۴	 حوض، نخواس
۱۸	 شیخ صفی الدین اردبیل
۱۹	 در احوال، فولیت شیخ صفی الدین
۲۳	 مسافرت به شیراز بران ناظر پیر مراد
۲۸	 بازگشت از شیراز به اردبیل
۳۰	 آشکار شدن پیر مراد
۳۲	 شیخ زاهد گیلانی
۳۴	 روزگار مریدی شیخ صفی
۳۵	 جانشینی شیخ صفی
۳۶	 جانشینی شیخ صفی و آغاز مخالفت‌ها
۳۷	 تثبیت جانشینی شیخ صفی الدین
۳۸	 برپایی زاویه در اردبیل، آغاز فعالیت طریقت صفوی
۳۹	 تقویت شیخ زاهد و عدم مخالفت با وی
۳۹	 احترام به شیخ زاهد
۴۰	 اطاعت کامل از مرشد خویش
۴۰	 خدمات شیخ صفی الدین
۴۲	 ازدواج بابی بی فاطمه
۴۳	 درگذشت شیخ زاهد
۴۴	 وفات شیخ زاهد
۴۸	 احترام سلاطین و بزرگان به شیخ صفی
۴۸	 عامل مذهبی

۴۹	 ریاضت مریدان شیخ زاهد
۵۱	 مریدان یاغی شیخ زاهد
۵۳	 مسند ارشاد شیخ صفی
۵۵	 مریدان شیخ صفی الدین
۵۶	 سیمای شیخ صفی در صفوه الصفا
۵۹	 در سیرت های حمیده شیخ صفی الدین اسحاق
۵۹	 در متابعت حضرت پیامبر (ص)
۶۰	 در ذکر نسب شیخ صفی الدین اسحاق قدس سره
۶۱	 در ریاضت شیخ صفی الدین
۶۲	 در زهد و ورع و تقوای شیخ صفی الدین
۶۴	 در آداب کلام شیخ صفی الدین
۶۵	 در نواضع و نارسایان شیخ صفی الدین
۶۶	 در حلم و حیای شیخ صفی الدین
۶۷	 در توکل شیخ صفی الدین
۶۸	 در قناعت شیخ صفی الدین
۶۹	 در استقامت شیخ صفی
۷۰	 در صبر شیخ صفی الدین
۷۰	 در تقسیم اوقات شب و روز شیخ صفی الدین
۷۱	 در سخاوت شیخ صفی
۷۳	 در همت بلند شیخ صفی
۷۴	 در وفای شیخ صفی
۷۸	 در خلق شیخ صفی
۷۹	 در ترک تکلف شیخ صفی
۸۰	 در سماع هائفان الهی
۸۲	 جامعه‌وزی صوفیان
۸۳	 بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی
۸۴	 وضع قدیمی بقعه
۸۶	 وضع فعلی بناهای بقعه شیخ صفی الدین

۹۲	شرح کتیه های عمده رواق بقعه
۱۰۵	منتخب اشعار شیخ صفی از کتاب «قارا مجموعه»
۱۱۱	اشعار منسوب به شیخ صفی الدین به فارسی
۱۱۱	اخلاف شیخ صفی الدین (فرزندان و نوادگان)
۱۱۳	شیخ صدرالدین موسی
۱۱۵	شیخ خواجه علی
۱۱۶	فرزندان خواجه علی
۱۱۷	شیخ اراده
۱۱۹	شرح شاه (۱۴۲۷-۱۴۴۷ م. - ۸۳۰-۷۵۱ ه. ق.)
۱۲۰	شیخ جنید پیر طریقت
۱۲۱	جنید در «آه»
۱۲۴	گشته شدن جنید
۱۲۵	شیخ حیدر از تولد تا ورود به اردبیل
۱۲۶	شیخ حیدر در اردبیل
۱۲۶	احوال سلطنت حیدر
۱۲۷	دوره ی سلطان علی
۱۲۸	دستگیری سلطان علی
۱۲۹	سلطان علی و اسماعیل
۱۳۲	منابع و مأخذ

کتاب‌های مختلفی در مورد «شیخ صفی‌الدین» وجود دارد که تهیه آنها به سادگی ممکن نیست. از جمله کتاب عظیم و نفیس از کرامات و احوال شیخ صفی‌الدین به نام «صفوة الصفات» که زینت بخش کتابخانه‌هاست و لی پرحجم و سنگین، و تهیه آن برای همه امکان پذیر نبوده و شاید هم فرصت مطالعه آن برای دانشجویان و دانش‌آموزان و دیگران ممکن نباشد.

لذا، برآن شدم کتابی کم حجم به منظور توجه به شخصیت عرفانی، شیخ بزرگوار که شجره، زندگانی ایشان و جانشینانش تا شاه اسماعیل صفوی در آن گردآوری و ارائه شده باشد و نسل جوان با عقاید، زهد، تقوا، شجاعت، در برهه‌ای از تاریخ کشورمان آشنا شوند را تألیف کنم. (خوشبختانه به بقیه شیخ صفی‌الدین بهر پرداخته شده که شهرت جهانی داشته و جزو آثار ملی است و به ثبت ملی رسیده است). در کتاب‌هایی که راجع به اردبیل چه توسط برائیان و چه سفرنامه‌نویسان خارجی نوشته شده، مطالب فراوانی از بقیه شیخ صفی‌الدین آمده است.

در این کتاب از منابع مختلفی از جمله: «صفوة الصفات» و «تذکره شیخ صفی‌الدین»، «سلسله‌النسب»، «فرا مجرد»، و دیگر کتاب‌ها مانند کتاب «عالم آرای صفوی»، «عالم آرای عباسی»، «احسن التواریخ» و «عالم آرای امینی» که سه کتاب اولی در تأیید صفوی و کتاب آخر در مخالفت آنها نوشته شده است.

شیخ صفی‌الدین اسحق اردبیلی (۶۵۰-۷۳۷ ه. ق.) از جمله نهایی است که در دوره حیات خود به اوج قدرت و محبوبیت رسید و توانست شعاع نفوذ خود را در ایران، آذربایجان و ترکیه بگستراند. اکثر حکایات مندرج در آثار باقی مانده را اگر ملاک امر قرار دهیم، باید نگاهی به آفریق، چین، هند و یمن بیفکنیم.

مقبولیت شیخ صفی، عام و مردمی بوده است. شیخ صفی‌الدین از شخصیت‌های بسیار تأثیرگذار در تاریخ پرافتخار اسلام و تشیع به شمار می‌رود، به گونه‌ای که اکنون هم در قلب آناتولی، عراق، سوریه و شامات،

مریدان وی در ذکر مناقب و فضایل وی، روایت‌ها نقل می‌کنند و نغمه‌ها می‌سرایند.

شیخ صفی‌الدین دارای مریدان زیادی بود. از عرفا، شیخ «شهاب‌الدین سهروردی» در تمام عمر خود فقط سه نفر را به مریدی پذیرفت و به کمال رساند. در حالی که در یک روز، هزاران نفر به دست شیخ صفی‌الدین اردبیلی توبه می‌کردند و در خلوتخانه‌های او چند هزار مرید به چله‌نشینی و مجاهده و ریاضت مشغول شده و از خوان نعمت استفاده می‌کردند.

خواجہ «شیدالدین فضل‌الله» (۷۱۸ هـ. ق) یکی از بارزترین اشخاص آن عهده که وزیر ولجایتو و سلطان ابوسعید بود، در احترام به مشایخ طریقت، بنای مجتمع خانقاهی، تأمین هزینه و پیشبرد امر تصوف سهم شایان توجهی دارد و در طی مکتوبی از شیخ صفی‌الدین اردبیلی (۷۳۵ هـ. ق) همت می‌طلبد و برای خانقاه او نفق در جنبی حواله می‌کند تا جشنی برپا نموده و سماعی صوفیانه منعقد سازد. ایشان طی نامه‌ای، شیخ صفی‌الدین را مورد تکریم قرار داده و برای هزینه خانقاه، او مبلغی سالانه مقرر می‌دارد و به فرزند خود «خواجہ غیاث‌الدین» حفظ حرمت شیخ را توصیه می‌کند.

ایسن بزرگداشت اجتماعی و رهنمایان معنوی در خاندان صفوی، با گذشت زمان، همچنان ادامه پیدا کرده و به تناوب و توارث به نسل‌های بعدی رسیده است. وقتی مسند ارشد به «صلوات‌الدین موسی» فرزند، شیخ صفی‌الدین می‌رسد، ایشان (۷۹۴ هـ. ق) برای ابد، بود بقعه و بارگاهی بنا کرده و چندین سال در توسعه آن می‌کوشد. «سلمان آمد جلاپیر» طی فرمانی به مورخه (۷۷۳ هـ. ق)، عواید و درآمد خانقاه شیخ صفی‌الدین موسی را از پرداخت مالیات معاف می‌دارد.

«اسکندریک منشی» می‌نویسد: «امیر تیمور گورکانی، هنگام بازگشت از کشور عثمانی، در شهر اردبیل از خواجہ علی (۸۳۰ هـ. ق) و نواده شیخ صفی‌الدین دیدار کرد. او دستور می‌دهد در شهر اردبیل، دهات، قصبات و اراضی متعلق به آن، به عنوان وقف در اختیار خاندان صفوی قرار گیرد. و بنا به تقاضای خواجہ علی، عده‌ای از اسیران تُرک را آزاد می‌سازد» استقرار خاندان صفوی در مقام رهبری طریقه‌ای از صوفیان و برخورداری از حرمت

اجتماعی، افتخار خویشاوندی با خاندان سلطنتی آذربایجان را هم نصیب آنان می‌سازد. شیخ‌جنید (۸۶۰ هـ. ق). با خدیجه بیگم آغا خواهر اوزون حسن بایندری سرکرده دودمان آق قویونلو و سلطان حیدر (۸۹۶ هـ. ق) با دختر او مارتا حلیمه بیگم آغا ازدواج می‌کنند»

سرانجام سلطان جنید، سلطان حیدر و سلطان علی، پس از یک رشته لشکرکشی و پیکارهای سخت، شاه اسماعیل به تشکیل دولت صفوی موفق می‌شوند.

امیر راره توانسته باشم قسمتی از عظمت عرفانی و سجایای اخلاقی و شخصیت شیخ صفی‌الدین اردبیلی را که نگاشته‌ام، برای نسل جوان مفید و مؤثر باشد. شهر اردبیلی بخش بزرگی از شهرت تاریخی و باستانی و نعمت آب‌انبار بالاشهره سرافرازی خود را به شیخ صفی‌الدین اردبیلی مدیون است.

یحیی عسگری نمین